

CÂTEVA CONSIDERAȚII PRIVIND SIMBOLISTICA BRADULUI ÎN CADRUL CEREMONIALULUI NUȚIAL DIN OLTENIA*

ANCA CEAUȘESCU**

În materialul de față ne propunem o analiză a ansamblului de atitudini și comportamente înregistrate în cultura populară din Oltenia, cu referință la tradiția bradului, a simbolisticii și rolului acestuia în cadrul ceremonialului nuțial. Vom porni, în realizarea demersului nostru, de la o analiză succintă a simbolurilor, relevantă pentru înțelegerea felului în care omul tradițional se raportează la Lume.

Limbajul și gândirea simbolice cu care a fost înzestrat omul au făcut ca el să poată comunica *altfel* despre fenomene și lucruri, altele decât cele din universul apropiat, cotidian. În mentalul tradițional, fiecărui obiect din mediul înconjurător i se atribuie o valoare anume; fiecare element este purtător de simbolism și, asemenea miturilor și practicilor religioase, acest simbolism este specific mediului cultural din care provine. Așadar, lumea naturală a fost principala sursă de simboluri, iar omul și-a dus existența nu numai într-un univers natural, ci și într-unul simbolic. Mai mult decât atât, ansamblul de relații stabilite între obiectele mediului înconjurător au condus, în timp, la constituirea unor sisteme simbolice complexe și coerente, în măsură să explice multe din tainele comportamentului uman.

Simbolul, de multe ori, este expresia unei imagini și a unui mod de a vedea omul și lumea. În culturile arhaice, semnele și simbolurile sunt integrate unei ordini sacre, cu funcții și puteri magice. Astfel, așa cum arată Mircea Eliade: „sacru înseamnă... realitate¹; iar omul poate trăi doar într-o lume sacră, pură, această dorință exprimând, de fapt, doleanța de a se situa într-o realitate obiectivă, căci numai o asemenea lume sacră „participă la ființă, există cu adevărat”².

Redescoperind realitatea prin intermediul simbolului, omul societăților arhaice devine real prin participare. După Mircea Eliade, prin intermediul simbolurilor se

* Articolul face parte din proiectul de cercetare *Cultură populară și valori spirituale în Oltenia. Permanență și schimbare în practica obiceiurilor calendaristice și cele legate de existența umană*, inclus în programul de cercetare al Institutului de Cercetări Socio-Umane „C.S. Nicolăescu-Plopșor”: „Dezvoltarea economico-socială, politică și culturală a Olteniei istorice, condiția integrării în comunitatea euroregiunilor”.

** Cercetător științific III, dr., Institutul de Cercetări Socio-Umane „C.S. Nicolăescu-Plopșor” din Craiova, al Academiei Române; e-mail: anceausescu@yahoo.com.

¹ Mircea Eliade, *Sacru și profanul*, Ediția a III-a (traducere din franceză de Brândușa Prepcianu), București, Editura Humanitas, 2005, p. 14.

² *Ibidem*, p. 52.

repetă un arhetip și, în consecință, prin această repetare se „dobândește” realitate. După cum subliniază autorul, „obiectele lumii exterioare nu au valoare intrinsecă autonomă. Un obiect sau o acțiune dobândesc o valoare și devin în același timp reale numai pentru că participă, într-un fel sau altul, la o realitate care le transcende... Obiectul apare ca un receptacol al unei forțe exterioare care îl diferențiază de mediul său și îi conferă sens și valoare... semnificația, valoarea lor nu se leagă de un dat fizic brut, ci de calitatea lor de a reproduce un act primordial, de a repeta un model mitic”³.

Simbolul deține o anumită realitate, spune J. Chevalier, și aceasta are un rol activ în viața imaginarului, respectiv acela de a pune bazele unei logici originale, ireductibilă la dialectica rațională⁴. Prin simboluri ne vorbește o lume, afirmă în continuare autorul, citându-l pe C.J. Jung, iar cu cât simbolul este mai profund, cu atât devine mai universal și cu cât este mai abstract și mai singular, el va fi lipsit din ce în ce mai mult de această calitate, riscând să devină doar o alegorie ce nu depășește cadrul concepției conștiente⁵.

Principala calitate a simbolului este aceea de a media între om și Lume, de a-i permite individului, periodic, să-și redescopere apartenența la Tot⁶. Simbolul este cel care menține legătura dintre planul orizontal și cel vertical; prin intermediul acestuia, vizibilul și invizibilul, perceptibilul și imperceptibilul se unesc⁷. În acest sens, între elementele-simbol care mediază între pământ și cer, între om și natură, între om și Cosmos se situează arborii (bradul, ramura verde, mărul, alunul).

Simbol al verticalității, arborele semnifică viața în continuă evoluție, în ascensiune spre cer. Avându-și rădăcinile înfipte în pământ și crengile avântate în înaltul cerului, „arborele înlesnește comunicarea dintre cele trei nivele ale Cosmosului: cel subteran, prin rădăcinile ce răscolesc adâncurile în care se împlântă; suprafața pământului, prin trunchi și crengile de jos; înaltul, prin ramurile dinspre vârf, atrase de lumina cerului”⁸. Pe de altă parte, prin regenerarea sa periodică, arborele se constituie într-un simbol pentru caracterul ciclic al evoluției vieții cosmice, primăvara fiind o înviere a vieții universale, implicit a vieții umane.

Dintre speciile vegetale regăsite în credințele și riturile autohtone, bradul, asemenea mărului și stejarului, este întâlnit cel mai adesea încărcat cu valențe magice. Trebuie să menționăm, însă, faptul că, din punct de vedere simbolic, bradul este diferit de pom (arbore). Astfel, în timp ce pomul, care înfrunzește și desfrunzește anual, exprimă ideea nemuririi prin moarte și regenerare, fiind simbolul veacului de

³ Mircea Eliade, *Eseuri. Mitul eternei reînnoiri. Mituri, vise și mistere*, București, Editura Științifică, 1991, pp. 13–14.

⁴ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol. I, București, Editura Artemis, 1994, pp. 58–59.

⁵ *Ibidem*, p. 59.

⁶ Delia Suiogan, *Simbolica riturilor de trecere*, București, Editura Paideea, 2006, p. 35.

⁷ Delia Suiogan, *Ramura verde – valori simbolice*, în „Memoria ethnologica”, nr. 30–31, ianuarie–iunie 2009 (An IX), p. 74.

⁸ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, pp. 124–125.

om, bradul exprimă aceeași idee prin persistența cetinii, fiind simbolul veacului de veci.

Profilul mitic al bradului este cel mai vechi și complex; în cultura populară orală se remarcă o veche tradiție a muntelui și a bradului regăsită în mituri cosmogonice, în ritualurile din ciclul vieții, în medicina populară, dar și ca temă poetică. Potrivit legendelor cosmogonice, *creația Cosmosului* a fost concomitentă cu a *arborelui cosmic*, care a fost întruchipat prin brad: „Fărtatul obosit și înciudat de incapacitatea lui creatoare a izbit cu toiagul în apele primordiale și în locul acela s-a deschis și s-a ridicat falnic un *brad fosforescent*; picurând stropi de apă luminoasă și ținând în rădăcinile lui atâta pământ cât puteau să stea pe el cel ce a făcut Minunea cu fratele său ce-l însoțea, de asemeni obosit și înciudat de neputință. Bradul a cuprins în coroana, trunchiul și rădăcinile lui tot cosmosul”⁹.

Așadar, în mitologie, bradul se impune ca arbore uriaș; este o coloană a cerului, acel *axis mundi* care asigură legătura dintre om și divinitate, dintre lumea de aici și lumea de dincolo. El este un arbore central care „prin puterea sa acoperă întreaga gândire de la cosmos până la om, de la lumea imperceptibilă până la lumea palpabilă, devenind... scară a universului. În mitologia noastră populară pe această scară a universului coboară divinitatea... el imprimă drumul ascensional pe care îl străbat străbunii, cei ce trec din lumea reală, vizibilă, în lumea ireală, invizibilă”¹⁰.

Simbol al existenței veșnice, al tinereții fără bătrânețe, îndreptat ca o săgeată spre cer, bradul rămâne un simbol al civilizației noastre, reprezentativ pentru lumea creștină. Veșnic verde, tânăr și nemuritor, bradul a inspirat, din cele mai vechi timpuri, credința oamenilor acestor locuri în forța sa vitală, desemnându-l ca *simbol al vieții*. Totodată, numeroase date iconografice vorbesc despre marea vechime a reprezentării bradului ca frunză, dar, mai ales, ca arbore, figurat cu rădăcini, atribut esențial al mitului pomului vieții¹¹.

În tradițiile culturii populare românești, bradul îmbracă valențe sacre: „... este vertical, mereu verde, nu își pierde coroana, nu moare și nu reînvie, este mereu veșnic. Există arbori care la diverse civilizații, doar prin simpla lor prezență au «puterea» și propria lor lege de evoluție, repetând ceea ce pentru experiență este întreg cosmosul. Pe când la noi, «arborele vieții» – bradul – prin sine are verticalitate, prin veșnicia verdelui, el însuși devine veșnic; el este universul propriu satului civilizației noastre arhaice, dar este și însuși Universul pentru că îl repetă și îl rezumă și în același timp îl simbolizează”¹².

⁹ Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, București, Editura Academiei R. S. R., 1985, pp. 484-485.

¹⁰ Doina David, *Bradul și simbolistica sa în arta populară românească*, în „ANGVSTIA”, nr. 2, 1977, p. 400.

¹¹ Romulus Antonescu, *Dicționar de simboluri și credințe tradiționale românești*, p. 75, a se vedea: <http://cimec.ro/Etnografie/Antonescu-dictionar/Antonescu-Romulus-Dictionar-Simboluri-Credinte-Traditionale-Romanesti.pdf> (accesat în 6.06.2019).

¹² Doina David, *op. cit.*, p. 400.

Despre sacralitatea bradului se regănesc consemnări încă dinaintea erei noastre, în mitologia antică: „După relatările elinilor, bradul a fost considerat în Peninsula Balcanică un arbore sacru, deoarece era închinat când zeiței Artemis a vânătorii, când zeului Dionysos al vieții. De aceea se întâlnește figurat întreg sau sub forma ramurii de cetină asociată cu iederă, în procesiuni dionisyace. Literatura greacă relatează, cu emfază cazul metamorfozării punitive a păstorului Atys în brad, de către Cybela, mama zeilor și zeiță a vegetației la frigieni”¹³. În legendele ebraice, plafonul din templul lui Solomon era din lemn de brad, considerat arbore ceresc, sfânt¹⁴.

În opinia lui Romulus Vulcănescu, „bradul este sub *raport mitic bipolar*: totdeauna arbore cosmic și arbore terestru, arbore al vieții și arbore al morții, arbore al norocului și arbore al nenorocirii, arbore benign și arbore malign”¹⁵. Apreciat ca arbore cosmogonic, teogonic și antropogonic totodată, bradul „crează și promovează viața în formele și aspectele ei multiple”, regăsindu-se în toate riturile și ritualurile din ciclul activităților calendaristice sau în manifestările rituale ce țin de adorarea astrelor.

De asemenea, bradul îl însoțește pe om în momentele de referință ale existenței sale, regăsindu-se, cu precădere, în ceremonialele de nuntă și de înmormântare, simbolizând, și într-un caz și în celălalt, principiul masculin al vieții; la nuntă, bradul împodobit îl reprezintă pe mire, iar în ceremonialul de înmormântare, pe tânărul „nelumit”, stins la o vârstă fragedă¹⁶. Totodată, bradul apare și în ceremonialul de la naștere, în secvența de înfrățire simbolică între noul-născut și un arbore, înfrățire ce se baza, în trecut, pe credința că în vârful arborelui era scrisă soarta noului născut și cum vârful bradului creștea mândru, tot așa trebuia să crească și copilul¹⁷.

Dintre manifestările mitico-rituale care au în centru simbolul bradului, în continuarea materialului nostru ne vom opri asupra obiceiului de a face bradul la nuntă, un obicei încă întâlnit în așezările din Oltenia, cu precădere în mediul rural.

Nunta, cel de-al doilea prag al existenței umane, este evenimentul care marchează, în mod sărbătoresc, trecerea la un nou statut social; este singurul ceremonial de trecere conservat la care protagoniștii participă conștient și în care ambii termeni aparțin „lumii albe”. „Acest fapt nu anulează însă ideea comunicării omului cu verticala, deoarece unirea, realizată cu ajutorul actelor de ritual și de ceremonial vizează nu doar microuniversul familial sau social, comunitar, ci și macrouniversul”¹⁸.

¹³ Romulus Vulcănescu, *Coloana cerului*, București, Editura Academiei R.S.R., 1972, p. 29.

¹⁴ *Ibidem*, p. 35.

¹⁵ *Ibidem*, p. 29.

¹⁶ Ion Ghinoiu, *Lumea de aici, lumea de dincolo*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1999, pp. 295 și urm.; Ilin-Grozoiu Loredana, *Simbolismul bradului în practicile funerare din Oltenia*, în Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane „C.S. Nicolăescu Ploșor”, vol. XV, 2014, pp. 169–182.

¹⁷ Romulus Vulcănescu, *Coloana ...*, p. 53; Idem, *Mitologie...*, p. 486; Narcisa Alexandra Știucă, *În pragul lumii albe*, București, Centrul Național de Conservare și Valorificare a Tradiției și Creației Populare, 2001, p. 138.

¹⁸ Delia Suiogan, *Simbolica...*, p. 119.

Întâlnim, la nivelul ceremonialului, alături de gesturi magico-simbolice, și o serie întreagă de elemente cu încărcătură simbolică deosebită, având funcția de mediere între lumi, între om și Divinitate, între micro și macrocosmos. Astfel, simbolica bradului, legată de verticalitatea lui spre cer, de viața veșnică și de receptarealui ca simbol falic în contextul nunții, explică atenția și grija sporită pentru împodobirea și securitatea acestuia în timpul ceremonialului nupțial.

În credința poporului român, bradul este „arborele nunții”¹⁹, un simbol important al căsătoriei, pus la începutul unei noi vieți de familie. După Romulus Vulcănescu, „arborile de nuntă prezintă cel puțin două ipostaze în mitologia română: o ipostază în care este folosit ca *instrument al unei prenuți simbolice de tip ludic* și o ipostază în care este folosit ca instrument al unei nunți efective, concrete, reale”²⁰.

În contextul nunții tradiționale românești, bradul apare ca substitut divin al mirelui, simbolizând „viața veșnică, tinerețea și vigoarea, mândria, curajul și verticalitatea masculină (bradul mirelui)”²¹. Este prezent pe întreg teritoriul etnofolcloric al țării noastre, având funcție augurală și apotropaică: în Oltenia, Muntenia, Dobrogea și sudul Moldovei se regăsește bradul împodobit, în Transilvania și Banat bradul a fost înlocuit cu steagul de nuntă, iar în nordul Moldovei cu bățul înflorat.

Datorită atributelor sale, bradul de nuntă ocupă un loc important în cadrul ceremonialului nupțial, peste tot în țară fiind așezat la loc de cinste, respectat și venerat de către nuntași. Frumos împodobit, acesta este bine păzit, purtat în fruntea alaiului nupțial și jucat în hore de către cel mai voinic flăcău; în lipsa mirelui, bradul însoțește mireasa. „Prin înfățișare, prin modul cum este purtat și jucat în timpul nunții, bradul (steagul) reprezintă puterea, bărbăția și virilitatea, trăsături hiperbolizate ale viitorului bărbat”²². Fiind un simbol al longevității și al veșniciei, contactul cu bradul va transmite actantului ceremonialului această calitate, în cazul nunții fiind vorba despre o căsnicie durabilă.

Ceremonia gătirii bradului are loc în ajunul nunții și se înscrie ca unul dintre cele mai interesante momente ale ceremonialului nupțial. Într-o consemnare mai veche din com. Leu, jud. Dolj, se menționează faptul că pentru acest eveniment, bradul era adus de la munte de către prietenii mirelui: „Băiatul bradului cu alți băieți și uneori cu ginerele, cu lăutari, aduceau bradul de la dumbravă, din pădure, cu cai, car sau pe jos”²³. Conform tradiției, acesta trebuia să fie un brad tânăr, aproximativ de vârsta și înălțimea mirelui. Alegerea bradului din pădure se desfășura după un ceremonial anume, asemănător celui cu care se alegea bradul de naștere. După o informație din

¹⁹ Romulus Antonescu, *op. cit.*, p. 75.

²⁰ Romulus Vulcănescu, *Coloana...*, p. 57.

²¹ Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Timișoara, Editura Amarcord, 1994, p. 23.

²² Ion Ghinoiu, *Fenomenul de întemeiere – casa copilului*, în „Academica”, Anul III (27), ianuarie 1993, p. 9.

²³ Ion Ghinoiu (coord.), *Sărbători și obiceiuri. Răspunsuri la chestionarele Atlasului Etnografic Român*, vol. I, *Oltenia* (ediție îngrijită de Ofelia Văduva și Ofelia Pleșca), București, Editura Enciclopedică, 2001, p. 100.

județul Vâlcea, bradului i se cerea iertare pentru că va fi tăiat, după ce, în prealabil, i se explica motivul tăierii: „Te-am ales fârtate / Să nuntești la ziuă; / Te-am ales pe tine / Din pădurea-ntreagă / Că ești cel mai mândru, / Mândru și fălos, / Să ții loc de mire / Până la nuntire, / Că tu ești de vârsta / Împăratului nost' ...”²⁴. Parțial, ceremonialul tăierii și aducerii bradului de la munte poate fi reconstituit și din următoarele versuri: „Hai, bradule, hai / Hai, c-am să te tai, / C-o bardă tăioasă, /.../ Hai, bradule, hai, / Nunta să-mi cinstești / Și s-o-nveselești”²⁵.

Paul de Alep, consemnând obiceiul nunții în secolul al XVII-lea, în satul Poiana din județul Dolj, descria coborârea bradului de la munte și valoarea simbolică a acestuia: ramurile de copaci, aduse cu carele de la munte, erau ascuțite și înfipte în ziduri, de jur împrejur, în fața porților și de-o parte și de alta a drumului de la biserică până la casa mirelui; explicația gestului este aceea că, așa cum frunzele acestui copac sunt întotdeauna verzi și nu cad niciodată, tot așa să dea Domnul mirelui și miresei²⁶. Obiceiul este consemnat și de S.Fl. Marian la sfârșitul secolului al XIX-lea în Bucovina, în special la clasele mai înstărite, unde, înainte de ziua cununiei se împodobeau cu brăduți verzi casele mirilor și marginile drumului de la casa ginerelei până la casa miresei²⁷.

Conform normelor tradiționale, împodobirea bradului pentru nuntă se desfășura după un scenariu anume, cu respectarea tuturor secvențelor și regulilor transmise de-a lungul timpului. În unele sate (Amărăștii de Jos, Ostroveni, jud. Dolj, Brâncoveni, Spineni, jud. Olt) activitatea se desfășura în joia sau vinerea dinaintea nunții, dar, în cele mai multe așezări „gătirea” bradului avea loc sâmbătă seara, în ajunul evenimentului. Participau tineri din partea mirelui și a miresei, prieteni apropiați ai acestora.

După mai multe informații, bradul se împodobește la mireasă, unde era adus, fie de către ginere, fie de alți băieți trimiși de acesta: „Ginerele aducea bradul de la Tg. Jiu sau din pădure, cu căruța sau pe jos. Îl găteau sâmbătă seara la mireasă acasă”²⁸, „băieți și fete îl făceau de sâmbătă seara la casa miresei [unde] rămânea până duminică dimineața când veneau nuntașii să ia mireasa”²⁹, „bradul era împodobit de fete și flăcăi la casa miresei, sâmbătă seara, după ce se lua zestrea”³⁰.

În alte așezări, precum comuna Ilovăț, jud. Mehedinți, bradul era împodobit la casa mirelui, de unde era dus, a doua zi, dimineața, la mireasă: „Băieții aduceau steagul din pădure. Fetele făceau steagul sâmbătă după amiază, la ginere”³¹, iar în

²⁴ Romulus Vulcănescu, *Coloana...*, p. 59.

²⁵ Ion Ghinoiu, *Mitologie română. Dicționar*, Ediția a 2-a, rev., București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2013, p. 50.

²⁶ *Călători străini despre Țările Române*, vol. VI, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976, p. 209.

²⁷ S. Fl. Marian, *Nunta la români*, București, 1890, p. 366.

²⁸ Ion Ghinoiu (coord.), *Sărbători și obiceiuri...*, p. 100 (Dănești, jud. Gorj).

²⁹ *Ibidem*, p. 101 (Lădești, jud. Vâlcea).

³⁰ *Ibidem*, p. 103 (Corlățel, jud. Mehedinți).

³¹ *Ibidem*, p. 100.

județul Olt, la Verguleasa, „O rudă a băiatului cumpăra de la oraș bradul; îl ducea la mire unde se împodobeau joi seara cu hârtie de diferite culori. Vineri îl duceau la mireasă unde îi mai puneau mere și covrigi”³². Mai aproape de zilele noastre, dar și în prezent, acolo unde obiceiul se mai păstrează, bradul se împodobește duminică dimineața, la casa unde are loc nunta.

În momentul împodobirii, bradul este așezat pe o masă rotundă, mică, în curte. Într-o atmosferă de veselie, cu cântec și joc, prietenii mirilor participau la „gătirea” acestuia cu panglici multicolore, flori, mere, zahăr, nuci, covrigi, batiste, basmale, care trebuiau să fie albe și roșii. Albul este simbol al virginității miresei și al caracterului sacru al uniunii sexuale, iar roșul exprimă dragostea, având și un puternic rol apotropaic. În vârful bradului se leagă o batistă sau se pune un măr ori busuioc, pentru a aduce noroc și bogăție. Astfel încărcat, bradul nupțial „reprezintă pomul vieții, semnificând belșugul, rodnicia și perenitatea; acest brad se asociază cu mirele pe care îl figurează simbolic în actele rituale menite să-i apropie pe cei doi tineri și să stabilească legături cât mai trainice între cele două case și două familii pe cale de înrudire”³³.

În unele așezări din județul Gorj (Cloșani, com. Padeș și Olteanu, com. Glogova), partea de jos a bradului, de unde se ținea cu mâna, era curățată de coajă și înfășurată cu brăciri. La Spineni, jud. Olt, după ce îl terminau de împodobit, mirele stropea bradul cu vin³⁴. În acest context ritual, vinul, asemănător apei, deține un rol purificator. La final, fetele și flăcăii care au împodobit bradul încingeau o horă în jurul acestuia, la care participau și alți invitați la nuntă. Ulterior, pe tot parcursul ceremonialului nupțial, bradul va fi purtat de către brădar (stegarul, cumnatul de mână), un băiat necăsătorit, prieten cu mirele.

Romulus Vulcănescu, consemnând funcția ceremonială a bradului de nuntă, descrie ritualul împodobirii acestuia la casa mirelui, unde „gătitul bradului» era o activitate de tipul șezătorii. Bradul se gătea jucându-se hora în jurul lui și din joc punându-i-se câte o podoabă astfel încât întreaga operație să descopere toate fațetele și valențele dinamice ale împodobirii ludice”³⁵. A doua zi, dimineața, brădarul, însoțit de colăceri mergeau la casa miresei, unde avea loc «predarea bradului» către aceasta. După colăcărie, se făcea hora bradului, când se rostea textul: Bradule, brăduțele / Te jucăm, drăguțele / La casa miresei / Și-a împărătesii / Ca să ții tu parte / Mirelui departe ...³⁶.

În satele oltene, un alt brad se împodobeau pentru poartă, atât la casa miresei, cât și la mire. Astfel, între stâlpii porții era confecționată, din crenguțe de brad, o arcadă care se decora cu flori și panglici din hârtie creponată, divers colorată. De asemenea, tot cu brăduți era împodobită și locația unde avea loc petrecerea după cununie (ospățul).

³² *Ibidem*, p. 101.

³³ Romulus Antonescu, *op. cit.*, p. 78.

³⁴ Ion Ghinoiu (coord.), *Sărbători și obiceiuri...*, p. 103.

³⁵ Romulus Vulcănescu, *Coloana...*, p. 60.

³⁶ *Ibidem*, p. 62.

Ceremonia împodobirii bradului se regăsește și în Transilvania, unde acesta, după cum am menționat în rândurile de mai sus, a fost înlocuit cu steagul de nuntă. Aici, sâmbătă seara, la casa mirelui avea loc cusutul steagului de nuntă care, după cum precizează Gail Kligman, era atașat unei lănci de aprox. 2 metri³⁷. Era utilizată o lance simplă pe care erau prinse baticuri oferite de prietene, batiste și coliere legate peste năframe de culoare neagră, albă, verde și roșie. Se mai adăugau și alte obiecte, cu simbolică bogată: oglindă (pentru alungarea spiritelor rele), verdeață, legată de părțile steagului (care formează cununa steagului), clopoței, batiste, panglici, bijuterii. După ce a fost cusut, ca și în alte regiuni ale țării, are loc jocul steagului. În opinia lui G. Kligman, „cusutul și jocul steagului reprezintă despărțirea rituală a mirelui de prietenii lui holtei, de ocaziile de a face curte (hora duminicală) și de prerogativele tinereții”³⁸.

La nunțile din unele regiuni ale țării, bradul, ca simbol masculin, formează cupluri divine cu un alt obiect ritual, ce simbolizează principiul feminin. Astfel, în Transilvania, bradul este înfipt într-un cozonac așezat pe masă, element ritual care, prin simbolismul său, aparține categoriei simbolurilor feminine³⁹. La Schitu, jud. Olt, mireasa agăța într-o ramură a bradului pâine făcută în casă⁴⁰. În Muntenia, bradul mirelui se pune într-o găleată cu apă, adusă de către mireasă împreună cu cumnatul de mână de la izvor și așezată în mijlocul curții; în jurul lor se joacă o horă⁴¹. În această conjuncție simbolică, apa și recipientul în care a fost pusă (găleata) reprezintă principiul feminin; rolul ritual al bradului și al găleții cu apă este evidențiat și de faptul că, după ce se termină hora ce confirmă „unirea simbolică a stihiei masculine cu cea feminină”, bradul se pune pe pat, în colțul miresei, iar găleata cu apă e jucată de nuntași într-un dans ritual, numit „jocul găleții” sau „jocul apei”⁴².

Un alt obicei specific satelor oltenești era acela de a urca bradul împodobit într-un pom sau în vârful unei prăjini cât mai înalte, de unde trebuia să fie coborât înainte de a pleca la Biserică, pentru cununie. Astfel, la Pristol, județul Mehedinți, „Până la cununia religioasă, bradul era ținut la casa miresii; după ce era gătit, trebuia urcat într-un pom, cât mai înalt posibil (pe vremuri se urca în vârful unei prăjini anume făcută)”⁴³. Asemănător și la Păușești, jud. Vâlcea, unde „bradul este uns cu untură și suit de socru mic cu niște băieți într-o prăjină înaltă. Când vine pe la ora 12 ginerele cu alaiul să ia mireasa are loc o întrecere între flăcăii care pot să se urce pe prăjină până în vârf să dea jos bradul”⁴⁴. De la câștigător, bradul era luat

³⁷ Gail Kligman, *Nunta mortului. Ritual, poetică și cultură populară în Transilvania*, Ediția a II-a, Iași, Editura Polirom, 2005, p. 64.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ Ivan Evseev, *Simboluri folclorice. Lirica de dragoste și ceremonialul de nuntă*, Timișoara, Editura Facla, 1987, p. 192.

⁴⁰ Ion Ghinoiu (coord.), *Sărbători și obiceiuri...*, p. 103.

⁴¹ Elena Sevastos, *Nunta la români*, 1889, p. 152.

⁴² *Ibidem*; Ivan Evseev, *Simboluri folclorice...*, p. 192.

⁴³ Ion Ghinoiu (coord.), *Sărbători și obiceiuri...*, p. 105.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 105.

de către brădar în schimbul unei sume de bani. În Mehedinți, bradul era coborât din pom de către cumnatul de mână.

La Polovragi, jud. Gorj, înainte de a se pleca la cununia religioasă se juca hora bradului: „La Hora de mână, când se lua mireasa la cununie, [bradul] era jucat în fața casei. Cu coada lui se făcea o cruce pe o pâine și se spunea: «Sfânta Troiță să ne fie de o ființă», «Sf. Hristos să ne fie de folos», «Maica Precistă să ne fie de ajutor». De trei ori»⁴⁵. Apoi, bradul era luat la biserică, unde stătea lângă tinerii căsătoriți până se termina slujba.

În județul Vâlcea, la Păușești, Hora bradului se repetă și după cununia religioasă, în fața bisericii, de trei ori⁴⁶. Observăm prezența horei pe întreg parcursul ceremonialului, care, datorită funcției sale magice, ajută la trecerea actantului dintr-o stare în alta. După cum notează Delia Suiogan, în ceremonialul nupțial, „*hora bradului, hora cununii, hora schimburilor* pot fi considerate rituri de sacrificiu; intrarea în horă a miresei/mirelui după îndeplinirea anumitor acte ceremoniale, îmbrăcarea, învelirea, bărbieritul, luarea iertăciunilor, încununarea reprezintă atât o formă de consacrare, dar și una de inițiere. Toate aceste rituri au ca scop ultim anularea distanței dintre cei doi actanți, anularea contrariilor și contopirea lor în acel Unu»⁴⁷.

Un loc important îl ocupă și orațiile, care contribuie la reliefa dominantelor semnificative ale momentului „ajutând la proiectarea în plan mitic și poetic a realității»⁴⁸. Există un „cântec al bradului” și orații speciale numite „vorbele bradului”.

În opinia lui Ion Șeuleanu, „Orația bradului are sensul unui mesaj al mirelui către mireasă, în care sunt implicate, însă, și elemente de descriere a ceremonialului. Se face mai întâi o descriere a drumului parcurs de brădar și de ceata sa de la casa mirelui la casa miresei, apoi se transmit, din partea mirelui, poruncile de cinstire a bradului și poruncile de pregătire pentru primirea mirelui»⁴⁹. Redăm în continuare o variantă de orație, culeasă de Gh. Fira din județul Vâlcea: „La fata Dumneavoastră mă-nchin / Ca la o ramură de măslin / Și vă aduc acest brad înalt / De împăratu' nostru-mbrăcat, / Să-l stăpânească voioasă / Cu toată casa sănătoasă; / Și mi-a zis împăratul nostru / Să fie cinste și auzul vostru / Ca să-l înălțați / Și să-l împlântați / Sus pe vârf de munte / Unde-s fete multe / Ca ele să-l stropească / Să nu se ofilească; Dacă muntele e departe / Și n-aveți care ferecate / Apoi tânărul nostru-mpărat / La față s-a-mbujorat / Și așa mi-a cuvântat...»⁵⁰.

După nuntă, bradul este așezat în fața casei tânărului cuplu, la colțul locuinței sau într-unul din stâlpii porții, unde rămâne până se usucă. Adesea, bradul

⁴⁵ *Ibidem*, p. 104.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 105.

⁴⁷ Delia Suiogan, *Simbolica...*, pp. 173–174.

⁴⁸ Ion Șeuleanu, *Poezia populară de nuntă*, București, Editura Minerva, 1985, p. 138.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 177.

⁵⁰ Gherghel Fira, *Nunta în județul Vâlcea*, București, 1928, p. 14.

se punea sus, pe casă, pentru a nu fi luat de nimeni, pentru că, în cazul în care este luat și dus la o răspântie, casa celor tineri „se risipește”⁵¹ sau, în alte situații, era prins la o anexă din gospodărie: „Luni dimineața «se adăpa» mireasa. Cumnatul de mână lua cu sine bradul și însoțit de mireasă și mire și de alți flăcăi și fete se duceau la fântână. Mireasa răsturna la fântână o găleată de apă. Cumnatul de mână punea bradul în găleată, iar mireasa rupea din brad și împărțea. Cu restul bradului venea la casa mirelui, unde bradul era prins la pătul sau magazie”⁵².

Așadar, bradul ocupă un loc important în cadrul ceremonialului nupțial, unde apare ca model al divinității masculine. Alături de alte elemente încărcate cu sens și valoare, regăsite în cadrul ceremonialului (colacul, apa), bradul imprimă, prin simbolica lui, o puternică amprentă magico-rituală asupra întregului ceremonial.

SOME CONSIDERATIONS REGARDING THE SYMBOLISM OF THE FIR TREE WITHIN THE WEDDING CEREMONY IN OLTENIA

(Abstract)

In the spiritual culture of the Romanian people, the fir tree is considered a sacred tree, an axis mundi that makes the connection between sky and earth. Charged with sacred valences, the tree accompanies the human being in major moments of life and is also present in rituals in the cycle of calendar activities or in ritual manifestations related to the adoration of the stars.

Because of its attributes of giant, vertical, eternal green and immortal tree, the tree occupies an important place in the wedding ceremony, where it is a substitute for the groom. In the way it is decorated during the wedding, the tree represents the energy, the health, the power, the features of the future man. Also, as a symbol of longevity and eternity, the contact with the fir tree will send the actress to the ceremony this quality, in the case of the wedding that expresses the idea of a lasting marriage.

Keywords: Oltenia, traditional mentality, the fir, symbolism, the wedding ritual.

⁵¹ Romulus Antonescu, *op. cit.*, p. 80.

⁵² Ion Ghinoiu (coord.), *Sărbători și obiceiuri...*, p. 105 (Sălcuța, jud. Dolj).